
Besøksforvaltning

— Erfaringer fra mye besøkte
naturområder i Norge. —

Marie Selboskar Lier - TOPPS.NO

Hvem er jeg

- Biolog (evolusjon og zooøkologi)
- Naturbasert reiseliv / Friluftsliv / guide
Svalbard
- Verneområdeforvaltning/ besøksforvaltning
- Fysisk tilrettelegging, informasjonsarbeid
- Gründer Topps tur- og toppsamler, topps.no
- Friluftlivsentusiast





Hva skal jeg snakke om?

- Hva er besøksforvaltning
- Historie og statlige føringer
- Hvorfor, for hvem og hvordan?
- Eksempler

Roller besøksforvaltning:

- Departement og direktorat - mange ulike
- Statsforvalter (tidligere fylkesmann) = Länsstyrelsen: Statlig sektormyndighet på områder som bla. miljøvern, landbruk, sivil beredskap. Verneområdeforvaltere.
- Fylkeskommune (11 stk) = Region: Fylkeskommunen har forvaltnings- og tjenesteproduserende oppgaver innen et fylke. Underlagt politisk styring. Næringsutvikling, plan, landbruk, friluftsliv, kulturminnevern mm.
- Kommunene

Nasjonale mål for friluftslivspolitikken

1. Friluftslivets posisjon skal ivaretas og videreutvikles gjennom ivaretagelse av allemannsretten, **bevaring og tilrettelegging av viktige friluftslivsområder**, og stimulering til økt friluftslivsaktivitet for alle
2. Handlingsplan for friluftsliv: Oppfordre til **bruk av metodikken i besøksstrategiene også i områder utenfor verneområdene.**



Problemstilling



Økende interesse for friluftsliv/
naturbasert reiseliv og ønske om økt
verdiskaping



- Slitasje og ønske om tilrettelegging
- Søppel, toalett, parkering, transport
- Sårbare natur – og kulturverdier
- Beredskap, sikkerhet
- Arealbruk



Besøksforvaltning

Legge til rette for og styre bruken av et område slik at man optimaliserer

- opplevelsen for de besøkende
- lokal bred verdiskaping
 - inkl. sosial og kulturell verdiskaping
- **natur-** og kulturverdiene og allemannsretten ivaretas

Besøksforvaltning



Hovedprinsipp

- Ivareta natur- og kulturverdiene
- Bygge livskraftige lokalsamfunn
- Sikre forpliktende samhandling og gode løsninger



Skageflå i Geirangerfjorden. Foto: Marie S Lier

Verktøykasse

- Både for «nærfriluftsliv» og store naturbaserte reisemål
- Sikre langsiktige og gode valg
- Stille seg noen viktig spørsmål
- Tilretteleggingens ABC
- Et tankesett

Tilpasse arbeidet til kompleksitetet



Allemannsretten

- Et viktig fellesgode, grunnlaget for friluftslivet og det naturbaserte reiselivet
- Plikter og rettigheter, vise hensyn
- Press på allemannsretten

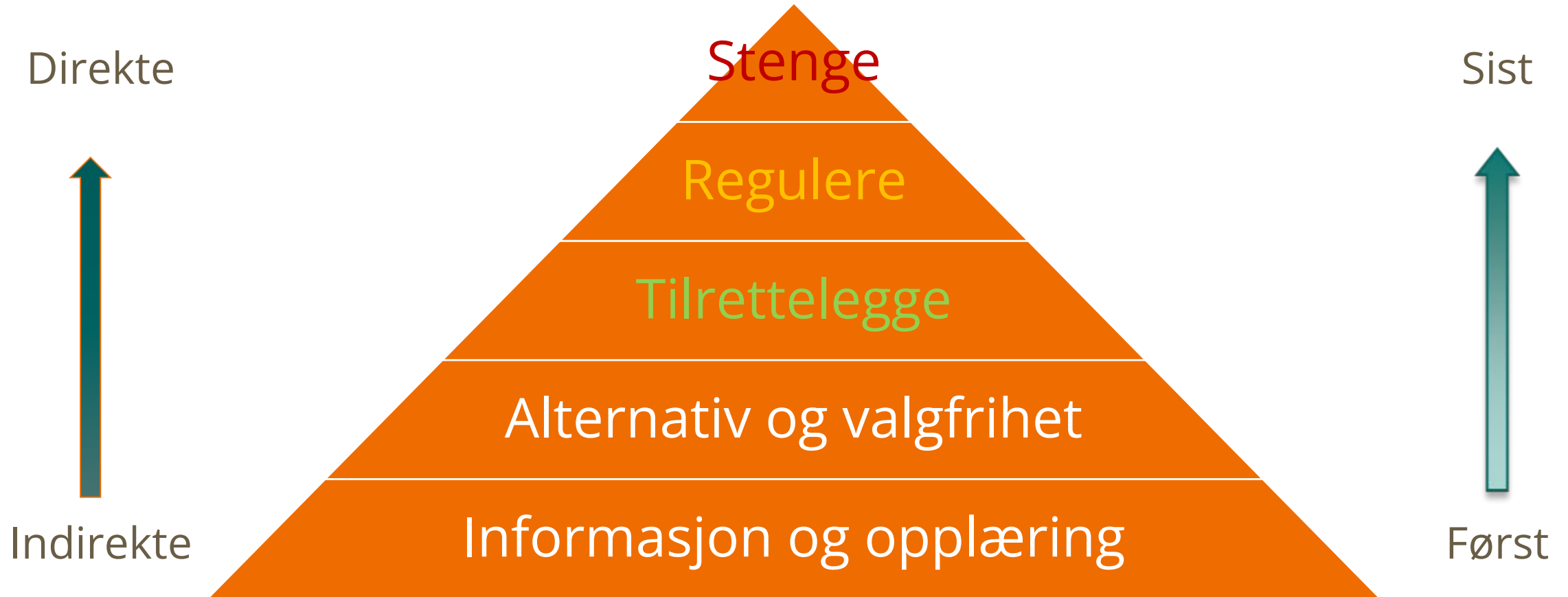


Allemannsretten

- Del av Friluftsløven (1957)
- Avgift adgang til friluftsområde
- Teltning, bærplukking, ferdsel
- Regulering, eks. teltforbudsområde
- Samarbeid med ulike friluftsansjasjoner om kommunikasjon.

Foto: Marie Selboskar Lier

Forvaltningsprinsipper



Kilde: Miljødirektoratet, fritt gjengitt etter Hammitt et al. 1992



Nudging- a little push

Besøksforvaltning skjer uten at den besøkende nødvendigvis merker det.

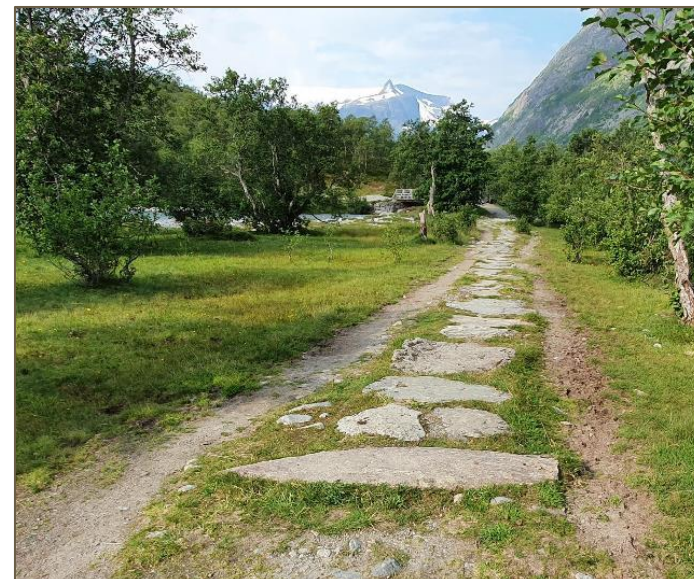


Foto: NORSUS og Snorre Stener

Historie besøksforvaltning i Norge

- 2003: Fjellteksten. Ønske om økt bruk av verneområdene.
- 2016: Norges nasjonalparker - [designmanual verneområder](#). Krav om besøksstrategi.
- 2017: Nasjonale turiststier, - besøksforvaltning som verktøy.
- 2018: Nordland fylkeskommune (kræsjkurs mm, kommuner + lokalsamfunn).

Historie besøksforvaltning i Norge

- 2021: Nasjonal reiselivsstrategi
- ←2021→ : NMBU (universitet)- Videreutdanning i besøksforvaltning
 - Bærekraftig besøksforvaltning og levende lokalsamfunn
 - Besøksforvaltning i friluft- og verneområder
- 2023: NOU (Norges offentlige utredninger) om bærekraftig reiseliv
- 2023: Miljødirektoratet fikk ny føring: "Økt kunnskap om besøksforvaltning i kommunene"



Ønske om tilrettelegging

Sikre gode valg:

- Hvorfor tilrettelegge?
- Hvilke hensyn?
- Hvilke konsekvenser?

Lett å starte rett på tiltak som parkering, eller tilrettelegging av sti.



Hva med..?

- "Ti på topp" (trimposter), toppturbøker
- Ulike apper: Strava, UT.no, bedriftsidrett
- Geocaching, turorientering
- Nettsider
- Turistforeningshytte eller dagsturhytter (ei arkitekttegnet hytte i hver kommune)
- SoMe

Besøksforvaltning / Besøksstrategi

Hvordan? Prosjektarbeid.

- Definere målene for arbeidet
- Forankring og planlegging
- Innhente og oppsummere kunnskap
- Analysere mål i lys av kunnskapen
- Velge strategiske grep for å nå målene



Hva ønsker vi å oppnå?

Sett mål for arbeidet:

- Naturverdier, slitasje, forstyrrelser
- Folkehelse, ulike brukergrupper
- Økt besøk, eller antall brukere
- Økt turisme
- Ivareta sikkerhet

Bergen. Foto: Marie Selboskar Lier

Forankring og involvering

- Kommunen er svært sentral
- Involvering, både som eierskap og ressurs
- Hvem bør involveres?



Kunnskap

- Natur- og kulturverdier
- Besøkende
- Næringsliv
- Lokalsamfunn
- Sikkerhet

Eksisterende og eventuelt ny



Kilde: Naturbase
<https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/naturbase/>



Tiltak eller ikke tiltak?

- Analysere mål i lys av kunnskapen
- Velge strategiske grep for å nå målene.
- Hvilke tiltak? Lede vannet bort
- Nødvendige avtaler med grunneiere
- Søknadspliktig?
- Plan for drift og vedlikehold



...hva fører tiltaket til

- Tilgjengeliggjør nye og flere områder
- Nye og flere brukergrupper
- Sikkerhetsutfordringer
- Ringvirkninger (hogge ved, slitasje i nærheten)
- Søppel og sanitær, parkering

Noen spørsmål å stille seg:



Hva ønsker vi å oppnå?

Forankring, og hvem bør involveres?

Verneområde?

Hva slags kunnskap trenger vi?

Hva er rett type tilrettelegging?

Hva kan bli følgene av tilrettelegginga?

Behov for kommunal behandling?
Plan- og bygningsloven,
Friluftsløven, Naturmangfoldloven
mm?

Veileder

Besøksforvaltning i mye besøkte naturområder

Besøksforvaltning kan brukes som verktøy i strategisk, langsiktig og helhetlig forvaltning av mye besøkte naturområder.

Søk i veiledningen



Denne veilederen gir informasjon om hva som inngår i arbeid med besøksforvaltning.

Her får du innføring i besøksforvaltning som metodikk for å håndtere utfordringer knyttet til mye besøkte naturområder, og tips til forankring og prosess. Deretter får du veiledning i hvordan du skal bruke dette til å skrive en besøksstrategi. En slik strategi er nyttig for å konkretisere arbeidet med besøksforvaltning.

+ Hvem er denne veilederen for?

+ Hva er et naturbasert reisemål?



[Link til
veileder](#)

Stiskulen – rett sti på rett plass

Stiskulen

God tilrettelegging og vedlikehold av ein sti skjer på premissane til naturen, gir gode naturopplevingar og bidrar til lokal verdiskaping.

Ein sti skal vere ta naturverdiane, landskapet og dei som bruker stien. Stien må òg tole dei påkjenningane som klimaendringane gir, med blant anna auka nedbør.

Stiskulen gir deg råd om korleis du skal ta vare på den stien du har, ulike tilretteleggingsmetodar og korleis gjennomføre eit stiprojekt.

Stiskulen bygger på Statens naturoppsyn sine erfaringar med tilretteleggingstiltak, blant anna i verneområde.



Stiskulen | Miljødirektoratet

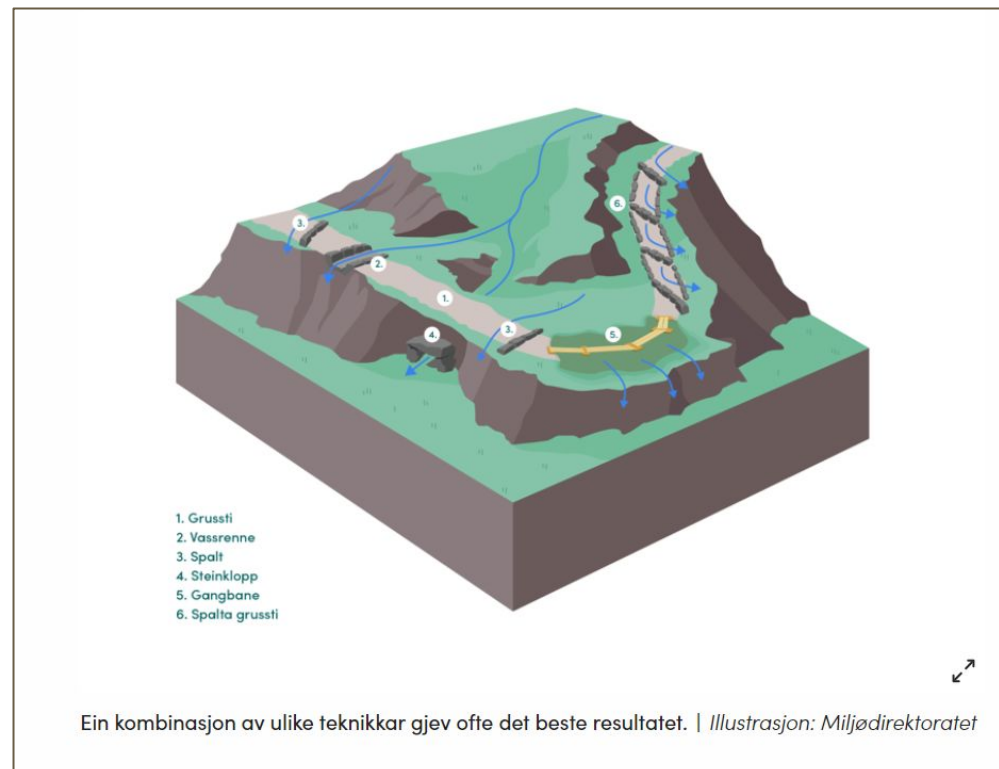
+ Vis detaljert tekstbeskrivelse av video

- Planleggingsfase
- Kartleggingsfase
- Prosjekteringsfase
- Gjennomføring
- Vedlikehold

[Link til
veileder](#)

Rett sti på rett plass

- Hvor lite er nok?
- Formålet med tilrettelegging viktig!
- Rett sti på rett plass, variasjon
- Godta slitasje
- Lede bort vann



Kilde: Stiskulen, Miljødirektoratet

Natur- og miljøvurderinger av ruter og turmål

Veiledning sjekkpunkter sjekklister

Veileder DNT

1 OMRÅDET	8 VEGETASJON OG TERRENG
1.1 Beskrivelse av området	8.1 Tørt, tynt og løst
1.2 Opplevelseskvaliteter	8.2 Myr, fuktig og vått
1.3 Sesong	8.3 Bratt
2 INTERESSER	8.4 Rødlista
2.1 Interessenter	7 FUGL OG DYRELIV
2.2 Brukere	7.1 Myr og våtmark
3 TRANSPORT OG INFRASTRUKTUR	7.2 Vann
3.1 Transport	7.3 Gammel skog
3.2 Parkering	7.4 Kulturlandskap
3.3 Annen infrastruktur	7.5 Hekkeområder
4 SIKKERHET	7.6 Trekkveier
4.1 Sikkerhet	7.7 Villrein
5 KULTURMINNER	7.8 Rødlista
5.1 Kulturminner	8 ANNET

I del B, sjekkpunkter, beskrives hvert av disse punktene.

KILDER

Veilederen er i hovedsak basert på Miljødirektoratets veiledere innen besøksforvaltning og NINAs håndbok om sårbarhetsvurdering av vegetasjon og dyreliv.



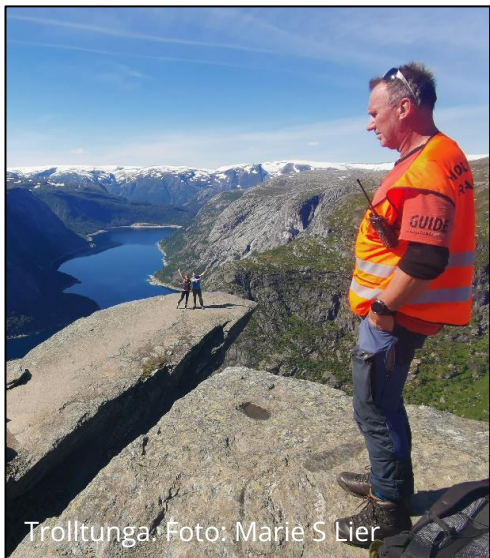
Erfaringer nasjonalt

- Forankring
- Fokus på å ivareta natur, ikke bare næringsutvikling
- Tilskuddsordning Nasjonale turiststier



Regionalt - fylkeskommunene

- Nordland
- Vestland
- Trøndelag
- Innlandet



Trolltunga. Foto: Marie S Lier

Destinasjon - Trolltunga

- 10 timer, 1000 høydemeter
- Autorisert som Nasjonal turiststi
- Besøksforvaltning bidro til bla.
 - Forankring kommune
 - Enhetlig informasjon
 - Mange færre redningsaksjoner

<p>1 Klæde</p> <p>Hovedlykt</p> <p>Lue</p> <p>Solbriller</p> <p>Solkrem</p> <p>Vind- og vasstette klede</p> <p>Genser</p> <p>Hanskar eller votter</p> <p>Vasstette fjellstøvler</p>		<p>3 Næring</p> <p>Rikeleg med mat og drikke</p>
<p>2 I sekken</p> <p>Kjesskifte</p> <p>Førstehjelps-utstyr</p> <p>Nødåder</p> <p>Plastpose for søppel</p> <p>Fjellduk</p>	<p>4 Miljø</p> <p>Ta med alt søppel tilbake</p>	<p>5 Nødnummer</p>

Kommuner - økt kunnskap

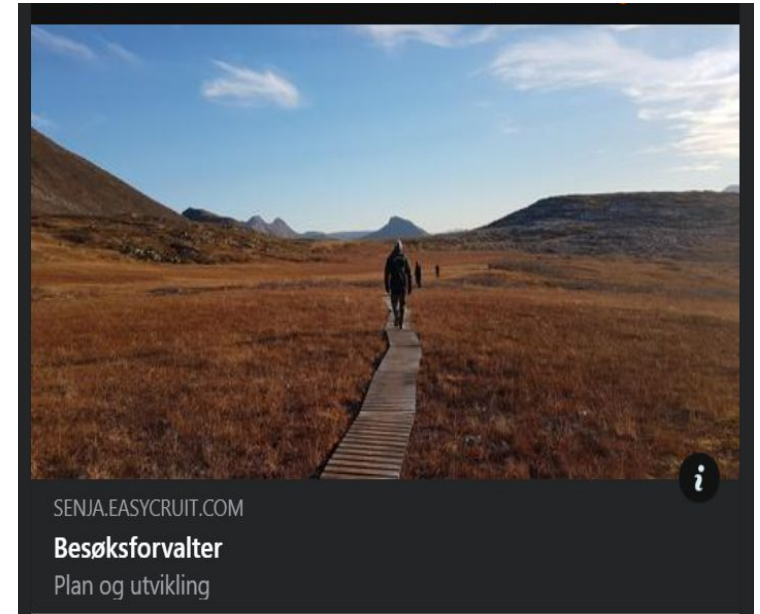


Meløy

- kurs besøksforvaltning for kommunene og lokalbefolkning
- et tankesett

Senja (ny stilling).

Trondheim kommune



SENJA.EASYCRUIT.COM

Besøksforvalter

Plan og utvikling

Friluftsliv i kommunal planlegging

- **Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder:** Identifisere, verdsette, utvikle og ivareta arealer for friluftslivet.
- **Friluftslivets ferdselsårer:** Kommunene lager planer for friluftslivets ferdselsårer som identifisere, ivaretar og utvikler friluftslivets ferdselsårer. Tilskuddsordning.
- **Strandsone:** Juridisk bistand.

Viktig for å ivareta friluftslivsområder.

Veiledere



[Nettveileder](#)



[Lenke](#)



Veiledere og annen informasjon



[Lenke](#)



[Lenke](#)



[Lenke](#)



[Merkehandboka.no](https://merkehandboka.no)



[Lenke](#)

Veileder

Besøksforvaltning i norske verneområder

Besøksforvaltningsveilederen skal fungere som et verktøy i en strategisk og god forvaltning av verneområder.

[Link til
veileder](#)

Skape verdi med Nasjonale turiststier

De nasjonale turiststiene gir potensial for bred verdiskaping. Verdiskapingen bør skje med fokus på gode stier og hensyn til naturen og kulturen.

[Lenke til
veileder](#)



Takk for meg!

#besøksforvaltning  

**Vinn-vinn basert på: Kunnskap,
helhet, langsiktig planlegging,
forpliktende samarbeid, relasjoner,
tillit, respekt**

Ta gjerne kontakt!



Værøy, Lofoten. Foto: Marie Selboskar Lier